

Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri ile Yaratıcı Düşünme Becerilerinin İncelenmesi^{1*}

Language Development Levels of Children Living in Children's Homes and Exploration of Their Creative Thinking Skills

Alper Remzi Aydın,^a Fatma Tezel Şahin^b

^a Bilim Uzmanı, Süreç Bilimsel Araştırma ve Gestalt Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
alperremziaydin@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0101-5314

^b Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye
tsahin@gazi.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-2098-2411

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 27.01.2021

Düzeltilme tarihi: 18.06.2021

Kabul tarihi: 24.06.2020

Anahtar Kelimeler:

Okul Öncesi

Kurum Bakımı

Çocuk Evleri

Dil Gelişimi

Yaratıcı Düşünme Becerileri

ÖZ

Çocuk evlerinde yaşayan çocukların ailelerinin yanında kalan çocuklara göre dezavantajlı olmaları söz konusudur. Bu nedenle çalışma, çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Betimsel desende planlanan araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinde çocuk evlerinde yaşayan 60-72 aylık 50 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Genel Bilgi Formu”, “Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi” ve “Torrance Yaratıcı Düşünme Testi” kullanılmıştır. Veriler, Mann Whitney U testi, Kruskall Wallis ve Spearman's Rho testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların sözel dil gelişim düzeylerinin ortalama düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Çocukların sözel dil performansı ve ölçeğin ifade edici dil alt boyut puanı ile yaş değişkeni arasında 67-72 ay grubu çocuklar lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi toplam puanı ve yaratıcı kuvvetler listesi ile cinsiyet değişkeni arasında erkekler lehine, akıcılık ve zenginleştirme becerileri ile yaş değişkeni arasında 67-72 ay grubundaki çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı, akıcılık, orijinallik, zenginleştirme alt boyutları ile kurum bakımında kalma süresi ve okul öncesi eğitim alma durumu değişkenleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Orijinallik ve zenginleştirme alt boyutları arasında da okul öncesi eğitime iki yıldır devam eden çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Çocukların sözel dil performansı ve alıcı dil becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri toplam puanı, akıcılık, orijinallik, yaratıcı kuvvetler listesi, zenginleştirme alt boyutları arasında; ifade edici dil ile de akıcılık alt boyutları arasında pozitif yönlü orta düzey anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 27.01.2021

Received in revised form: 18.06.2021

Accepted: 24.06.2021

Keywords:

Pre-school

Institutional Care

Children's Homes

Language Development

Creative Thinking Skills

ABSTRACT

Children living in Children's Homes are thought to have disadvantages compared to children who live with their parents. This study is carried out in order to explore the language development skills of children who live in Children's Homes and to look at their creative thinking skills. The research's study group consists of 50 children of 60-72 months of age, living in Ankara. Data collection tools of the study are “General Information Form”, “Test of Early Language Development” and “Torrance Creative Thinking Test”. The data gathered was analysed by Mann Whitney U, Kruskall Wallis test and Spearman's Rho correlation test. As a result of the study, children's receptive, expressive, and spoken language standard scores were observed to have an average level with respect to the norms of the country. There was a meaningful difference between spoken language performance and expressive language sub-dimensions of the scale in favor of 67-72 age group. A statistically meaningful difference was observed between the total score of the scale and list of creative strengths and gender variable in favor of boys, and also between fluency and elaboration skills and age variable in favor of 67-72 age group. A meaningful relationship was detected between total scores of fluency, originality and abstractness of titles and creative thinking skills and type of institutional care in favor of children living in children's house. Another meaningful relationship was found between the sub-dimensions of originality and elaboration in favor of children taking pre-school education for two years. A positive relation was detected in the overall score between children's verbal language performance, receptive language skills and creative thinking skills, receptive verbal skills, fluency, originality, creative strengths list and elaboration as well as their expressive language skills and their fluency.

*DOI: 10.46442/intjcss.868652

** Sorumlu yazar: Alper Remzi Aydın, alperremziaydin@gmail.com

¹Bu araştırma Alper Remzi Aydın'ın Prof. Dr. Fatma Tezel Şahin danışmanlığında hazırladığı “Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri İle Yaratıcı Düşünme Becerilerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Aydın, A.R. ve Tezel Şahin, F. (2021). Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri ile Yaratıcı Düşünme Becerilerinin İncelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 7 (1), Yaz, s. 56-77.

1. Giriş

Canlılar içinde en üstün özelliklere sahip insan, toplumsal bir varlıktır. Her toplum, geleceği olan çocuklarının iyi ve sağlıklı yetişebilmesi için uygun aile, çevre ve toplum koşullarının olmasını öngörür. Çocuğun sağlıklı gelişimi için en önemli kurum aile ve ailenin güven içinde yaşadığı evdir (Başer, 2013). Ancak ebeveyn yoksunluğu ya da imkânsızlığı gibi nedenlerle bazı çocuklar böylesi bir güvenin sağlanamadığı durumlarda kurum bakımına alınmaktadırlar.

Gelişimin ilk yıllarında birincil bakıcı başta olmak üzere yaşamdaki önemli kişilerle kurulan ilişkilerin kalitesini tanımlayan bağlanma, gelişim ile ilgili pek çok önemli değişkenle ilişkilendirilmektedir (Özgüngör, 2020). Aile içinde yaşadıkları çeşitli problemler sebebiyle psikolojik olarak tahrip olmuş ve korunma kararı alınarak yurt-yuvaya yerleştirilmiş çocukların buradan ayrıldıktan sonra toplumsal hayata uyum sağlamada güçlükler yaşadıkları bilinen bir gerçektir (Karaman, 2019). Korunmaya ihtiyacı bulunan ve özel olarak korunması gereken toplum kesimlerinin kendi kaderleriyle baş başa bırakılması söz konusu değildir. Devletin, sosyal devlet olma ilkesinden hareketle, toplumun kendi kendine yetemeyen ve çoğu zaman asgari düzeyde dahi yaşamlarını sürdürmeleri mümkün olmayan kesimlerini, sosyoekonomik ve kültürel haklara dayalı hizmetlerle destekleyerek onların asgari düzeyde yaşamlarını sürdürmelerini ve korunmalarını sağlaması gerekmektedir (Halişçelik, 2001). Bu bağlamda “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı”, haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocukların korunması, bakımı, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimleri ile bir iş veya meslek sahibi edinmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerinin sağlanmasına yönelik hizmetleri yürütmektedir. “Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığına” bağlı olarak bakım hizmeti veren kuruluş modelleri; “Çocuk Evleri” ve “Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlükleri”, “Çocuk Evleri Siteleri”, “Çocuk Koruma İlk Müdahale ve Değerlendirme Merkezleri” şeklinde yürütülmektedir (ailevecalisma.gov.tr, 2020).

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu’nun 3.maddesinde “0-18 yaşlar arasındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldığı ev birimleri” olarak tanımlanan çocuk evleri 0-18 yaş grubu arasındaki 5-8 çocuğa bir ev ortamı yaratılarak o çocuklara korunma ve bakım sağlanarak, çocukların bedensel ve psikososyal gelişimleri ile eğitimlerinin tamamlanmasına çalışılmaktadır (SHÇEK Kanunu, 1983; SHÇEK Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2008). Çocuk evleri, çocuğun daha az sayıda akranıyla doyusya arkadaşlık ilişkisi yaşayabilmelerini ve komşuluk ilişkilerini yaşayarak öğrenilebilmelerini amaçlamaktadır (Aykul, 2019). Tüm bu olanaklara rağmen, çocuk evlerinde yaşayan çocukların yaşitlarına göre dezavantajlı çocuk grubuna girdikleri düşünülmektedir. Yazıcı (2012) çalışmasında; kurum bakımının olumsuzluklarını azaltmaya yönelik kurulan çocuk evlerinde de çocukların gelişimsel açıdan olumsuzluklar yaşadığını belirtmiştir. Çocuğun gelişiminde diğer dönemlerin temelini oluşturan okul öncesi dönemde çocukların, yaratıcı düşünme ve dil gibi becerilerin desteklenmesi oldukça önemlidir (İnal Kızıltepe, Can Yaşar ve Uyanık, 2016; Hill, 2012; Skirrow, 2003). Bu dönemde ebeveyn veya bakım verenlerin çocuğa sundukları dil girdileri ile dil gelişimi arasında kuvvetli bir ilişki olduğu gibi ebeveynlerin çocuğun diğer alanlardaki gelişimine katkıları da oldukça önemlidir (Turan, 2012). Yaş gruplarına göre dil gelişim özellikleri farklı olmakla birlikte diğer gelişim alanlarında olduğu gibi dil gelişim alanında da bireysel farklılıkların olduğu göz önüne alındığında yaşa göre kesin çizgiler ile dil gelişim dönemlerini ayırtmamak gerekmektedir.

Karmaşık cümle yapılarının kullanımında önceki yaş dönemlerine göre belirgin ilerleme 60-72 ay döneminde söz konusudur. Bu dönemde bilişsel gelişimdeki ilerlemeye paralel olarak, soyut anlam

taşıyan sözcüklerin uygun şekilde kullanımında artış gözlenmektedir (Owens, 2001). Başka bir deyişle, çocuklar, dili öğrenmek için gerekli ilkeleri, bilgileri, sözcükleri ve kalıpları erken çocukluk döneminde kazanmaktadır (Başaran, 1994). Dil gelişiminin hızlı olduğu bu dönemde yaratıcı düşünmenin de ön planda olduğu düşünülmektedir.

Her bireyde bulunan ve doğuştan gelen yaratıcılığın sürekli olması, gösterdiği gelişim, derecesi ve ortaya çıkışı bireyden bireye farklılık gösterebilmektedir (Aral, 1999). Erken çocukluk döneminde beyinde kayıtlı olan imgeler arasında kurulan bağlarla oluşan imgelemin, yaratıcı düşünmeye zemin hazırlayan bir yapı ifade ettiği söylenebilir (Ülger, 2014). Çocuk olayları kendine göre yorumlar ve anlatımında ses, renk, hareket, çizgiler ve fikir aracılığı ile iç dünyasını yansıtır. Küçük çocuklar yaratıcı süreçlerde yaratıcı düşünme becerilerini kullanırlar. Bu becerileri kullandıkları deneyimler arasında, farklı şekillerde hareket etme, hayal kurma, empati kurma, fantezi geliştirme, problemlere alışılmadık, farklı çözümler bulma, çevrede yer alan nesnelere amacı dışında kullanma gibi deneyimler yer almaktadır (Torrance, 1981). Yaratıcı düşünmede kişi bir yöntem, değere, ilkeye, önermeye, kurama, sisteme sıkı sıkıya bağlı olmamalı, tersine çok boyutlu düşünebilmelidir (Sönmez, 1993). Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik gibi 21. Yüzyıl becerilerinin (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2009) temeli, okul öncesi dönemde oluşur. Bu becerilerin çocuğun ileriki yaşlarında problemlerle başa çıkabilme ve üretken bir birey olmaya karşı olumlu tutum geliştirmesindeki yeri yadsınamaz (Tuğluk ve Altın, 2018). Nitekim bu değişen süreçte toplumun bu değişim hızını yakalayabilecek, aktif, düşünen, yaratan, sorun çözen ve kendini sürekli yenileyebilen bireylere ihtiyacı vardır (Karakuş, 2001). Çocuk evlerinde yaşayan çocukların diğer gelişim alanlarında olduğu gibi dil gelişimi ve yaratıcı düşünme alanlarında da akranlarına göre dezavantajlı oldukları düşünülmektedir. Literatürde de kurum bakımında kalan çocukların gelişimsel açıdan dezavantajlı oldukları (Aydın ve Tezel Şahin, 2018), verilen kurum bakımı en iyi şekilde sağlansa bile çocukların bilişsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimleri açısından yeterli olmadıkları belirlenmiştir (Yolcuoğlu, 2009).

Okul öncesi dönemde dil becerileri ve yaratıcı düşünme açısından geri kalmış olan çocukların, ileride bu eksiklikleri telafi etmeleri çok daha güç olmakta, bu durum da çocukların gelecekteki öğrenim yaşantılarını etkilemektedir (Deniz Kan, 2006; Gelman ve Gottfried 2006; Turan ve Gül, 2008). Yaratıcılık tüm disiplinler arası alanlara işlemiştir. Örneğin, dil gelişimi kapsamında çocuklara dinleme, konuşma, okuma, yazma becerileri kazandırılır ve tüm bunlarda çocukların yaratıcı olmasına fırsat verilir (Hill, 2012; Skirrow, 2003). Ayrıca, yaratıcılık, oyun oynamakla benzeşmektedir. Çocuğun oyunla dili edinmesi, hem dil yapılarını yaratıcı ifade etmesine hem de yaratıcı düşünme becerileri için gerekli olan zengin ortamlardan faydalanmasına imkân sağlanması oldukça önemlidir. Bu bakımdan dil gelişiminde yaratıcı etkinlikler, yaratıcı etkinliklerde de dil gelişiminin önemi vurgulanmaktadır. Kendini ifade etmek konusunda yaratıcı yöntemler aracılığı ile zengin bir repertuvara sahip olan çocuklar, ileri yaşlarında geliştirdikleri bu beceriyle iletişim konusunda kendine güvenen ve esneklik sahibi olan bireyler haline gelirler. Kurum bakımında olan çocukların da diğer gelişim alanları gibi dil gelişimi ve yaratıcı düşünme becerilerinin desteklenmesine yönelik gelişimsel takiplerin yapılması erken müdahale açısından önemlidir.

Ayrıca, kurum bakımı hizmeti çocukların yararını gözeten kuruluşlar olsa da çocukların, istek ve ihtiyaçlarının toplu yerine getirilmesi, sosyal uyumu ve becerilerini geliştirmede yetersiz kalmaları, topluma entegrasyonda olumsuzluk yaşamaları gibi bazı dezavantajları barındırmaktadır (Keten, 2017). İlgili literatür incelendiğinde, Akoğlu, Ergül ve Duman (2014) kurum bakımında çocuklara uygulanan etkileşimli kitap okuma programı ile çocukların dil gelişim düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Türk (2018) de kurum bakımında çocukların yazı farkındalığı becerilerini incelemiş, meslek uzman ve elamanların etkileşimli kitap okuma ve erken okuryazarlık programına yönelik eğitim almalarını önermiştir. Öztürk (1995), ilk altı ay içerisinde ailesi ile yaşayan çocukların bakım evinde yaşayan çocuklara göre daha fazla ses çıkarttığını belirtmiştir. Sloutsky (1997), kurum bakımı altında yaşayan

çocuklara kıyasla aileleriyle ev ortamında yaşamlarını sürdüren çocukların hem ev içinde hem de ev dışında birçok farklı nesneyi görme ve onları birebir keşfetme imkanına daha fazla sahip olduklarını belirtmiştir. Özdemir, Sefer ve Türkddoğan (2008), kurum bakımında çocuklara uygulanan oyun etkinlikleri ile dil gelişim düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Ancak, literatürde, çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerilerini incelemeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda çocuk evlerinde yaşayan okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimsel açıdan yaşadıkları sorunların Bronfenbrenner'in ekolojik sistemler kuramının mikro sisteminde yer alan aile, okul ve çevreden kaynaklı risk faktörlerine karşı koruyucu önlemlerin alınması görüşü doğrultusunda belirlenmesi önemlidir. Belirlenen risk faktörlerine yönelik koruyucu önlemlerin alınması için de çocukların dil gelişim düzeyleri ve yaratıcı düşünme becerilerinin tespit edilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, çalışma sonucunda, çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi, alan yazına yeni bir bakış açısı getirmesi, olası risklere karşı eylem planlarının oluşturulması ve başka araştırmalar için de yol gösterici bir nitelik taşıyacağından dolayı literatüre katkı sağlayacağı söylenebilir.

Bu düşünceden hareketle, “Çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri ne düzeydedir?” sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- Çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri nasıldır?
- Çocuk evlerinde yaşayan çocukların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, kurumda kalma süresi, okul öncesi eğitim alma durumu ve okul öncesi eğitim alma süresi) göre dil gelişim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Çocuk evlerinde yaşayan çocukların yaratıcı düşünme becerileri nasıldır?
- Çocuk evlerinde yaşayan çocukların demografik özelliklerine (cinsiyet, yaş, kurumda kalma süresi, okul öncesi eğitim alma durumu ve okul öncesi eğitim alma süresi) göre yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasında bir ilişki var mıdır?

2. Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerilerini ve bunları etkileyen çeşitli değişkenlerin saptanması amacıyla betimsel desende yapılmıştır. Ayrıca çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla da nicel araştırma türünün tarama modelinde korelasyonel desende planlanmış ve yürütülmüştür. Betimsel araştırmalar bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların özelliklerini olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlarken korelasyonel araştırmalar ise iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek amacıyla hizmet etmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ili, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Pursaklar ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan çocuk evlerinde yaşayan 60-72 aylık 50 çocuk oluşturmaktadır. Bu çocukların %60'ının erkek, %40'ının ise kız, %58'inin 60-66 ay, %42'sinin 67-72 ay aralığında olduğu belirlenmiştir. Çocuklardan %32'sinin tek kardeşi, %22'sinin iki kardeşi, %34'ünün ise üç ve daha fazla sayıda kardeşi

bulunmakta, %12'sinin ise kardeşi bulunmaktadır. Çocukların %34'ü ilk çocuk, %20'si ortanca veya ortancalardan biri, %46'sı ise son çocuktur. Çocuklardan %72'si okul öncesi eğitim alırken %28'i ise okul öncesi eğitim almamaktadır. Okul öncesi eğitim alan bu çocuklardan %40'ı bir sene, %32'si ise iki senedir okul öncesi eğitim almaktadır. Çocuklardan %52'si çocuk evlerinde, %48'i ise çocuk evleri sitesinde kalmakta olup bu çocuklardan %50'si ihmal ve istismara uğrama, %30'u ailenin ekonomik durumu, %14'ü anne/babalarının cezaevinde bulunması, %6'sı ise ailenin ruhsal durumu nedeni ile koruma altına alınmıştır. Çocuklardan %40'ı 0-11 ay, %32'si 12-23 ay, %28'i ise 24 ay ve üzeri süre ile kurum bakımında olup bu çocuklardan %64'ü anne, baba ve kardeşi, %18'i anne, baba ve anne babasının ailesi ile görüşürken %18'i ise ailesinden hiç kimse ile görüşmemektedir. Çocukların kardeşlerinin kurum bakımında olma durumları incelendiğinde %82'sinin kardeşlerinin kurum bakımında olduğu, %6'sının ise kurum bakımında olmadığı tespit edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Genel Bilgi Formu”, “Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL)” ve “Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT)” kullanılmıştır.

2.3.1. Genel Bilgi Formu

Çalışma grubunda yer alan çocukların demografik bilgilerini ortaya koymaya yönelik araştırmacılar tarafından “Genel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Genel bilgi formunda çocukların cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitim alma durumu, okul öncesi eğitim alma süresi, kurum bakım türü, kurum bakımında kalma süresi gibi sorular yer almaktadır.

2.3.2. Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) A Formu

Hresko, Reid ve Hammill (1999) tarafından geliştirilen Topbaş ve Güven (2013) tarafından Türkçeye çevrilerek uyarlama çalışması yapılan Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) A formu kullanılmıştır. Test, bireysel olarak yönetilen, standardize, norm referanslı olup 2 yaş 0 ay ve 7 yaş 11 ay arasındaki çocukların alıcı ve ifade edici sözel dil becerilerini ölçmeyi amaçlayan bir testtir. Bu testin sonuçları erken dönemde dil bozukluğu olan çocukları ayırt etme, dil gelişimlerinin zayıf ve güçlü yanlarını gösterme, gelişim sürecine dair bilgi verme ve araştırma yapma gibi amaçlarla kullanılabilir (Hresko, Reid ve Hammill, 1999, s.1). TEDİL A ve B olmak üzere iki paralel formdan oluşmaktadır.

Her bir form Alıcı ve İfade Edici olmak üzere iki alt testi içermektedir. Test Alıcı Dil ve İfade Edici Dil puanının yanında bu iki testin puanlarının bileşkesinden oluşan “Sözel Dil Performansı” puanı sağlamaktadır. Alt testler dilin anlam bilgisi, biçim bilgisi ve sözdizimi alanlarını ölçen belirli sayıda maddelerden oluşmuştur. Bu çalışmada 76 Maddeden oluşan Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) A Formu kullanılmıştır. Bu formun Alıcı Dil alt testinde 24 anlam bilgisini ve 13 sözdizimi/biçim bilgisini ölçen 37 madde bulunmaktadır. İfade Edici Dil alt testinde ise 22 anlam bilgisini, 17 sözdizimi/biçim bilgisini ölçen 39 madde yer almaktadır. Bu maddelerin bir kısmında resim gösterme veya betimleme diğer bir kısmında ise sözel yönergeleri yerine getirme ve sorulara sözel olarak yanıt verme gibi tepki ölçütleri kullanılmaktadır (Topbaş ve Güven, 2013).

Topbaş ve Güven (2013, s.59) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında TEDİL'in toplam puan madde Crombach Alfa katsayıları Form A Alıcı Dil Alt Testi 37 madde için .88, Form A İfade Edici Dil Alt Testi 39 madde için .90, olarak çok yüksek bulunmuştur.

2.3.3. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) A Formu

Torrance (1966) tarafından geliştirilen Torrance Yaratıcı Düşünme Testi en son 2008 yılında norm çalışması (Torrance, 2008) ile güncellenmiştir. Türkçeye uyarlanması Aslan (1999, 2001, 2004; Aslan ve Puccio, 2006) tarafından gerçekleştirilmiştir. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) Şekilsel Formu A, üç faaliyetten (Resim Oluşturma, Resim Tamamlama, Paralel Çizgiler) oluşmaktadır.

Resim oluşturma faaliyetinde çocuktan verilen geometrik şeklin tamamlanarak yeni bir şeklin oluşturulması ve bu yeni şekil ile ilgili bir hikâye oluşturulması ya da bir isim verilmesi istenmektedir. Resim tamamlamada on adet yarım bırakılmış çizginin çocuk tarafından yeni bir şekil hâline getirilmesi ve isimlendirilmesi beklenmektedir. Paralel çizgiler faaliyetinde ise aynı tür uyarana verilebilecek farklı yanıtların test edilmesi amaçlanmaktadır. Verilen otuz adet paralel çizgi ile yeni şekiller oluşturulması ve isimlendirilmesi istenmektedir.

Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (TYDT) Şekilsel Formu A'nın Cronbach Alfa değeri Türkçe uyarlamasında en düşük .50, en yüksek .71 olarak belirlenmiştir (Aslan, 1999, 2001, 2004; Aslan ve Puccio, 2006).

2.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama aşamasından önce ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmış ve Ankara Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi Müdürlüğü'nden randevu alınarak Ankara ilinde bulunan 60-72 aylık çocukların buldukları evlerin listesi, Ankara Saray Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü'nden ise sitede bulunan aynı yaş grubundaki çocukların kaldıkları evlerin listesi alınmıştır. Ev sorumluları ile iletişime geçilerek çocukların gelişim özellikleri ve dikkat süreleri göz önüne alınarak okul ve etkinlik saatlerini aksatmadan uygulama yapılacak zaman belirlenmiştir. Randevu saati öncesi evler tekrar aranarak hatırlatma yapılmış, çocukların hastalık, evden ayrılma gibi nedenlerle randevularda değişikliklere gidilmiştir. Çocuk evleri koordinasyon merkezi bünyesindeki evlerden alınan randevu saatinde evlere gidilmiş ev sorumluları ile tanışılmış ve çocukların kayıt dosyaları doğrultusunda Genel Bilgi Formu doldurulmuştur. Daha sonra ev sorumlusu ile birlikte evde kalan bütün çocuklar ile oyunlar oynayarak çocuklarla tanışma ve iletişim kurma ortamı sağlanmıştır. Testler farklı günlerde uygulanmıştır. Çocuk evleri sitesinde ise evlerden alınan randevu saatinde site revirinin psikolog odasında ev sorumlularını arayarak tanışılmış, kayıt dosyaları doğrultusunda Genel Bilgi Formu doldurulmuştur. Ev sorumluları çocukları bireysel olarak psikolog odasına getirmiş, çocukla birebir oyunlar oynanmış ve testler farklı günlerde çocuklara uygulanmıştır.

Veri toplama aşamasında çocuklara TEDİL A'nın ilk alıcı dil alt testi, daha sonra ise ifade edici dil alt testi aynı oturumda uygulanmıştır. Bu test için veri toplama süresi her çocuk için ortalama 20-35 dakika sürmüştür. Farklı bir günde TYDT'nin uygulanmasında çocuklar ile ilk olarak resim oluşturma, daha sonra resim tamamlama ve son olarak paralel çizgiler faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bu test için veri toplama süresi her çocuk için ortalama 20-30 dakika sürmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Her bir çocuk için toplanan TEDİL A verileri puanlama yönergesine uygun olarak elden hesaplanmıştır. Elde edilen alıcı dil ve ifade edici dil ham puanları çocukların yaşlarına göre standart puanlarına çevrilmiş ve bu iki puanın toplamından oluşan "Sözel Dil Performansı" puanlarının istatistik programına girişi yapılmıştır.

Daha sonra TYDT değerlendirilmesine başlanmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesinde norm dayanaklı ölçüler ve kriter dayanaklı ölçüler olmak üzere iki ölçü dikkate alınmaktadır. Norm dayanaklı ölçüler; akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluğu, zenginleştirme ve erken kapanmaya direnç olmak üzere beş tanedir. Akıcılık puanı; resim tamamlama ve paralel çizgiler testinin, orijinallik puanı; resim oluşturma, resim tamamlama ve paralel çizgiler testinin, başlıkların soyutluğu puanı; resim oluşturma ve resim tamamlama testinin, zenginleştirme puanı, resim oluşturma, resim tamamlama ve paralel çizgiler testinin, erken kapanmaya direnç puanı ise; resim tamamlama testinin değerlendirilmesi sonucu elde edilmektedir. Kriter dayanaklı ölçüler ise; 13 boyutta ele alınmaktadır. Her üç test için puanlar duygusal ifadeler, hikâye anlatma, hareket ya da faaliyet, başlıkların açıklayıcıları, tamamlanmamış şekillerin birleştirilmesi, tamamlanmamış çizgilerin sentezi, alışılmadık görselleştirme, içsel görselleştirme, sınırları uzatma veya geçme, mizah, hayal gücü zenginliği, hayal gücü renkliliği ve fantezi boyutlarında değerlendirilmektedir.

Torrance Yaratıcı Düşünce Ölçeği (Şekil Form-A)'nın değerlendirilmesi sonucunda; Akıcılık, Orijinallik, Başlıkların Soyutluğu, Zenginleştirme ve Erken Kapamaya Direnç boyutlarına ilişkin puanlar dışında, Yaratıcı Kuvvetler Listesi'ndeki kriterler dikkate alınarak Yaratıcı Kuvvetler Listesi'ne ait bir puan elde edilmektedir. Çocuğun beş boyuttan aldığı puanların ortalamasına Yaratıcı Kuvvetler Listesinde yer alan kriter dayanaklı ölçütlere ilişkin puanların toplamı ilave edilerek yaratıcı düşünme puanı hesaplanmaktadır (Aslan, 2001). Bu çalışmada ölçeğin puanlama yönergesine uygun olarak Yaratıcı Düşünme Becerileri toplam puanının hesaplanmasında alt boyut puanları Z puanlarına çevrilmiştir. Norm dayanaklı ölçütlerin Z ortalaması alınarak kriter dayanaklı Z ortalaması eklenmiş ve Yaratıcı Düşünme Becerileri elde edilmiştir. Elde edilen puanlar istatistik paket programına girilmiştir.

Çocukların kişisel özellikleri ile ilgili tanımlayıcı analizler için ortalama ve standart sapma (ss) değerleri kullanılmıştır. Kolmogrow normallik analizi sonucu veriler normal dağılım göstermediğinden ölçek ve alt boyut puanlarının demografik değişkenlere göre farklılık gösterme durumu parametrik olmayan test tekniklerinden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri ile analiz edilmiştir. Kruskal Wallis testi sonucu anlamlı çıkan farklılıklarda grup farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla ise Spearman'srho testi kullanılmıştır. Büyüköztürk (2016)'e göre, korelasyon değerleri düşük (0,0-0,29), orta (0,30-0,69) ve yüksek (0,70-1) olarak sınıflandırabilir. İstatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri, yaratıcı düşünme becerileri ve dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiye ait bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeylerine ilişkin bulgular Tablo1-Tablo 6 arasında yer almaktadır.

Tablo 1: Çocukların Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Sözel Dil Performansı Alıcı, İfade Edici Dil Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri

	n	Minimum	Maksimum	Ortalama	SS
Alıcı dil	50	68	124	91,11	12,08
İfade edici dil	50	72	117	91,86	11,98
Sözel dil performansı	50	70	120	90,48	13,24

Tablo 1 incelendiğinde çocukların alıcı dil standart puan ortalamaları 91,11 ifade edici dil puan ortalamaları 91,86, sözel dil performans puan ortalamaları 90,48'dir.

Tablo 2: Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Sözel Dil Performansı Alıcı, İfade Edici Dil Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Fark Analizleri

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	U	p
Alıcı dil	Kız	20	22,00	-1,391	0,164
	Erkek	30	27,83		
İfade edici dil	Kız	20	24,20	-,517	0,605
	Erkek	30	26,37		
Sözel dil performansı	Kız	20	22,88	-1,040	0,298
	Erkek	30	27,25		

Tablo 2 incelendiğinde sözel dil performansı ve alt boyutları (alıcı dil, ifade edici dil) ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 3: Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Sözel Dil Performansı Alıcı, İfade Edici Dil Alt Boyutlarının Yaşa Göre Fark Analizleri

	Yaş	n	Sıra Ortalaması	U	p
Alıcı dil	60-66 ay	29	24,22	-,730	0,465
	67-72 ay	21	27,26		
	Toplam	50			
İfade edici dil	60-66 ay	29	21,22	-2,447	0,014
	67-72 ay	21	31,40		
	Toplam	50			
Sözel dil performansı	60-66 ay	29	21,47	-2,302	0,021
	67-72 ay	21	31,07		
	Toplam	50			

Tablo 3'te ölçeğin ifade edici dil alt boyut sıra ortalama puanlarının 67-72 ay grubunda 31,40, 60-66 ay grubunda 21,22; sözel dil performansı sıra ortalama puanlarının 67-72 ay grubunda 31,07, 60-66 ay grubunda 21,47 olduğu görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan çocukların sözel dil performansı ve ölçeğin ifade edici dil alt boyutu ile yaş değişkeni arasında 67-72 ay grubunda olan çocuklar lehine anlamlı farklılık bulunmakta ($p<0,05$) iken ölçeğin alıcı dil alt boyutu ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4: Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Sözel Dil Performansı Alıcı, İfade Edici Dil Alt Boyutlarının Kurum Bakımında Kalma Süresine Göre Fark Analizleri

	Süre	n	Sıra Ortalaması	X ²	p
Alıcı dil	0-11 Ay	20	24,42	,918	0,632
	12-23 Ay	16	28,34		
	24 ay ve üzeri	14	23,79		
İfade edici dil	0-11 Ay	20	25,68	2,006	0,367
	12-23 Ay	16	21,88		
	24 ay ve üzeri	14	29,39		
Sözel dil performansı	0-11 Ay	20	25,10	,182	0,913
	12-23 Ay	16	24,78		
	24 ay ve üzeri	14	26,89		

Tablo 4'e göre sözel dil performansı ve alt boyutları (alıcı dil, ifade edici dil) ile kurum bakımında kalma süresi değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 5: Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Sözel Dil Performansı Alıcı, İfade Edici Dil Alt Boyutlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Fark Analizleri

	Okul öncesi eğitim alma durumu	n	Sıra Ortalaması	U	p
Alıcı dil	Alan	36	25,85	-,271	0,786
	Almayan	14	24,61		
İfade edici dil	Alan	36	25,90	-,315	0,753
	Almayan	14	24,46		
Sözel dil performansı	Alan	36	26,01	-,400	0,689
	Almayan	14	24,18		

Tablo 5 incelendiğinde sözel dil performansı ve alt boyutları (alıcı dil, ifade edici dil) ile okul öncesi eğitim alma değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 6: Türkçe Erken Dil ve Gelişim Testi Sözel Dil Performansı Alıcı, İfade Edici Dil Alt Boyutlarının Okul Öncesi Eğitime Devam Süresine Göre Fark Analizleri

	Okul öncesi eğitime devam süresi	n	Sıra Ortalaması	U	P
Alıcı dil	1 yıl	20	20,10	-1,024	0,306
	2 Yıl	16	16,50		
İfade edici dil	1 yıl	20	19,05	-,352	0,725
	2 Yıl	16	17,81		
Sözel dil performansı	1 yıl	20	19,42	-,589	0,556
	2 Yıl	16	17,34		

Tablo 6'ya göre sözel dil performansı ve alt boyutları (alıcı dil, ifade edici dil) ile okul öncesi eğitime devam süresi değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

3.2.Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Yaratıcı Düşünme Becerilerine İlişkin Bulgular

Çocuk evlerinde yaşayan çocukların yaratıcı düşünme becerilerine ilişkin bulgular Tablo 7-Tablo 12 arasında yer almaktadır.

Tablo 7: Yaratıcı Düşünme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Normatif puanlar					Yaratıcı kuvvetler listesi	Yaratıcı düşünme becerileri
	Akıcılık	Orijinallik	Başlıkların soyutluğu	Zenginleştirme	Erken kapanmaya direnç		
Ortalama	11,30	11,56	,18	5,92	,24	4,32	-2,11
Standart sapma	6,35	7,36	,71	2,82	,77	4,06	6,49
Minimum	0	0	0	0	0	0	-6,03
Maksimum	27	34	4	12	4	17	28,10

Tablo 7'ye göre çocukların yaratıcı düşünme becerileri aritmetik ortalaması -2,11; akıcılık alt boyut ham puan aritmetik ortalaması 11,30, orijinallik alt boyut ham puan aritmetik ortalaması 11,56, başlıkların soyutluğu alt boyut ham puan aritmetik ortalaması 0,18, zenginleştirme alt boyut ham puan aritmetik

ortalaması 5,92, erken kapanmaya direnç alt boyut ham puan aritmetik 0,24 ve yaratıcı kuvvetler listesi alt boyut z puan aritmetik ortalaması 4,32 olarak belirlenmiştir.

Tablo 8: Yaratıcı Düşünme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Fark Analizleri

	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	U	p
Akıcılık	Kız	20	24,80	-,278	0,781
	Erkek	30	25,97		
Orijinallik	Kız	20	22,68	-1,121	0,262
	Erkek	30	27,38		
Başlıkların soyutluğu	Kız	20	23,50	-1,684	0,092
	Erkek	30	26,83		
Zenginleştirme	Kız	20	23,18	-,929	0,353
	Erkek	30	27,05		
Erken kapanmaya direnç	Kız	20	23,68	-1,281	0,200
	Erkek	30	26,72		
Yaratıcı kuvvetler listesi	Kız	20	19,05	-2,574	0,010
	Erkek	30	29,80		
Yaratıcı düşünme becerileri	Kız	20	19,90	-2,218	0,027
	Erkek	30	29,23		

Tablo 8'e göre yaratıcı düşünme becerileri ölçeği; akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluğu, zenginleştirme ve erken kapanmaya direnç alt boyutları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Ölçeğin, yaratıcı kuvvetler listesi sıra ortalama puanları erkeklerde 29,80, kızlarda 19,05 iken Yaratıcı Düşünme Becerileri erkeklerde 29,23 kızlarda ise 19,90'dur. Buna göre Yaratıcı Kuvvetler Listesi ($U=-2,574$) ve yaratıcı düşünme becerileri ($U=-2,218$) sıra ortalamasında cinsiyete göre erkekler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 9: Yaratıcı Düşünme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Fark Analizleri

	Yaş	n	Sıra Ortalaması	U	p
Akıcılık	60-66 ay	29	21,90	-2,057	0,040
	67-72 ay	21	30,48		
Orijinallik	60-66 ay	29	22,62	-1,644	0,100
	67-72 ay	21	29,48		
Başlıkların soyutluğu	60-66 ay	29	26,95	-2,428	0,079
	67-72 ay	21	23,50		
Zenginleştirme	60-66 ay	29	21,28	-,929	0,015
	67-72 ay	21	31,33		
Erken kapanmaya direnç	60-66 ay	29	25,17	-,331	0,741
	67-72 ay	21	25,95		
Yaratıcı kuvvetler listesi	60-66 ay	29	23,97	-,882	0,378
	67-72 ay	21	27,62		
Yaratıcı düşünme becerileri	60-66 ay	29	23,69	-1,032	0,302
	67-72 ay	21	28,00		

Tablo 9 incelendiğinde yaratıcı düşünme becerileri ölçeği ile orijinallik, başlıkların soyutluğu, erken kapanmaya direnç ve yaratıcı kuvvetler listesi alt boyutları yaş değişkenine göre anlamlı farklılık

göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Ölçeğin akıcılık sıra ortalama puanları 67-72 ay grubunda 30,48, 60-66 ay grubunda 21,90 iken zenginleştirme sıra ortalama puanlarının 67-72 ay grubunda 31,33, 60-66 ay grubunda 21,28 olduğu görülmektedir. Buna göre akıcılık ($U=-2,057$) ve zenginleştirme ($U=-,929$) alt boyut sıra ortalamasında yaşa göre 67-72 ay grubundaki çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 10: Yaratıcı Düşünme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Kurum Bakımında Kalma Süresine Göre Fark Analizleri

	Süre	n	Sıra Ortalaması	X ²	p	Anlamlı Farklılık
Akıcılık	0-11 ay	20	17,78	9,671	0,008	0-11 ay <12-23 ay
	12-23 ay	16	31,97			
	24 ay ve üzeri	14	29,14			
Orijinallik	0-11 ay	20	19,25	6,806	0,033	0-11 ay <24 ay ve üzeri
	12-23 ay	16	27,66			
	24 ay ve üzeri	14	31,96			
Başlıkların soyutluğu	0-11 ay	20	24,70	5,132	0,077	
	12-23 ay	16	23,50			
	24 ay ve üzeri	14	28,93			
Zenginleştirme	0-11 ay	20	18,55	7,707	0,021	0-11 ay <12-23 ay - 24 ay ve üzeri
	12-23 ay	16	30,03			
	24 ay ve üzeri	14	30,25			
Erken kapanmaya direnç	0-11 ay	20	23,68	2,316	0,314	
	12-23 ay	16	25,56			
	24 ay ve üzeri	14	28,04			
Yaratıcı kuvvetler listesi	0-11 ay	20	22,15	2,149	0,342	
	12-23 ay	16	26,25			
	24 ay ve üzeri	14	29,43			
Yaratıcı düşünme becerileri	0-11 ay	20	19,85	6,730	0,035	0-11 ay <24 ay ve üzeri
	12-23 ay	16	26,00			
	24 ay ve üzeri	14	33,00			

Tablo 10 incelendiğinde çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin kurum bakımında kalma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda; başlıkların soyutluğu, erken kapanmaya direnç ve yaratıcı kuvvetler listesi alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Akıcılık ($X^2=9,671$), orijinallik ($X^2=6,806$), zenginleştirme ($X^2=7,707$) alt boyutları ve yaratıcı düşünme becerileri ($X^2=6,730$) sıra ortalamaları arasındaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Bu farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda hem yaratıcı düşünme becerileri toplamında hem de ölçeğin orijinallik alt boyutunda 0-11 ay kalan çocuklar ile kıyaslandığında 24 ay ve üzeri kalan çocuklar lehine, akıcılık alt boyutunda ise 0-11 ay kalan çocuklar ile kıyaslandığında 12-23 ay kalan çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre çocuk evlerinde 24 ay ve üzeri kalan çocukların yaratıcı düşünme becerileri toplam puanı ve orijinallik alt boyut puanları 0-11 ay kalan çocuklara göre daha yüksektir. Çocuk evlerinde 12-23 aydır kalan çocukların akıcılık alt boyut puanları 0-11 ay kalan çocuklara göre daha yüksektir.

Yaratıcı düşünmenin zenginleştirme alt boyutunda ise 0-11 ay kalan çocukların sıra ortalamaları ile hem 12-23 ay hem de 24 ay ve üzeri kalan çocuklar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Buna bulguya göre çocuk evlerinde 24 ay ve üzeri kalan çocukların zenginleştirme puanları 0-11 ay ve 12-23 ay kalan çocuklara göre daha yüksektir.

Tablo 11: Yaratıcı Düşünme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumuna Göre Fark Analizleri

	Okul öncesi eğitim alma durumu	n	Sıra Ortalaması	U	p
Akıcılık	Alan	36	29,07	-2,781	0,005
	Almayan	14	16,32		
Orijinallik	Alan	36	28,94	-2,684	0,007
	Almayan	14	16,64		
Başlıkların soyutluğu	Alan	36	26,28	-1,286	0,198
	Almayan	14	23,50		
Zenginleştirme	Alan	36	29,22	-2,920	0,004
	Almayan	14	15,93		
Erken kapanmaya direnç	Alan	36	26,67	-1,608	0,108
	Almayan	14	22,50		
Yaratıcı kuvvetler listesi	Alan	36	28,88	-2,646	0,008
	Almayan	14	16,82		
Yaratıcı düşünme becerileri	Alan	36	29,19	-2,874	0,004
	Almayan	14	16,00		

Tablo 11 incelendiğinde ölçeğin başlıkların soyutluğu ve erken kapanmaya direnç alt boyutlarının okul öncesi eğitim alma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Akıcılık sıra ortalama puanlarının okul öncesi eğitim almakta olanların 29,07, okul öncesi eğitim almayanların 16,32 olduğu orijinallik sıra ortalama puanlarının ise okul öncesi eğitim almakta olanların 28,94, okul öncesi eğitim almayanların 16,64; zenginleştirme sıra ortalama puanlarının okul öncesi eğitim almakta olanların 29,22, okul öncesi eğitim almayanların 15,93; yaratıcı kuvvetler listesi sıra ortalama puanlarının okul öncesi eğitim almakta olanların 28,88, okul öncesi eğitim almayanların 16,82; yaratıcı düşünme becerileri ortalama puanlarının ise okul öncesi eğitim almakta olanların 29,19, okul öncesi eğitim almayanların 16,00 olduğu görülmektedir.

Buna göre akıcılık ($U=-2,781$), orijinallik ($U=-2,684$), zenginleştirme ($U=-2,920$), yaratıcı kuvvetler listesi ($U=-2,646$) ve Yaratıcı Düşünme Becerileri Z ($U=-2,874$) sıra ortalamasında okul öncesi eğitim alma durumuna göre okul öncesi eğitim alan çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tablo 12: Yaratıcı Düşünme Becerileri Ölçeği ve Alt Boyutlarının Okul Öncesi Eğitime Devam Süresine Göre Fark Analizleri

	Okul öncesi eğitime devam süresi	n	Sıra Ortalaması	U	P
Akıcılık	1 yıl	20	17,02	-,941	0,347
	2 yıl	16	20,34		
Orijinallik	1 yıl	20	15,22	-2,089	0,037
	2 yıl	16	22,59		
Başlıkların soyutluğu	1 yıl	20	20,10	-1,867	0,062
	2 yıl	16	16,50		
Zenginleştirme	1 yıl	20	14,95	-2,276	0,023
	2 yıl	16	22,94		
Erken kapanmaya direnç	1 yıl	20	18,95	-,442	0,659
	2 yıl	16	17,94		
Yaratıcı kuvvetler listesi	1 yıl	20	18,45	-,032	0,974
	2 yıl	16	18,56		
Yaratıcı düşünme becerileri	1 yıl	20	17,35	-,732	0,464
	2 Yıl	16	19,94		

Tablo 12 incelendiğinde akıcılık, başlıkların soyutluğu, erken kapanmaya direnç, yaratıcı kuvvetler listesi ve yaratıcı düşünme becerileri sıra ortalamasında okul öncesi eğitime devam etme süresi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Okul öncesi eğitime iki yıldır devam edenlerin orijinallik alt boyut sıra ortalama puanları 22,59, bir yıldır devam edenlerin 15,22 olduğu, zenginleştirme alt boyut sıra ortalama puanlarının ise iki yıldır devam edenlerin 22,94, bir yıldır devam edenlerin ise 14,95 olduğu görülmektedir. Buna göre orijinallik ($U=-2,089$) ve zenginleştirme ($U=-2,276$) sıra ortalama puanları arasında okul öncesi eğitime iki yıldır devam eden çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

3.3.Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri İle Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiye Tablo 13'te yer verilmiştir.

Tablo 13: Çocuk Evlerinde Yaşayan Çocukların Dil Gelişim Düzeyleri İle Yaratıcı Düşünme Becerileri Arasındaki İlişki

Spearman'sRho		Başlıkların				Erken kapanmaya direnç	Yaratıcı kuvvetler listesi	Yaratıcı düşünme becerileri
		Akıcılık	Orijinallik	soyutluğu	Zenginleştirme			
Alıcı dil	r	,415**	,360*	-,029	,339*	,251	,443**	,427**
	p	,003	,010	,844	,016	,078	,001	,002
İfade edici dil	r	,345*	,257	-,011	,212	,104	,182	,230
	p	,014	,071	,938	,140	,474	,206	,108
Sözel dil performansı	r	,461**	,373**	-,071	,330*	,167	,320*	,347*
	p	,001	,008	,622	,019	,246	,023	,013

Tablo 13'e göre dil testinin alt boyutlarından olan alıcı dil boyutu ile yaratıcılık ölçeğinin alt boyutlarından; akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, yaratıcı kuvvetler listesi ve yaratıcı düşünme becerileri toplam puanları arasında pozitif yönlü orta düzey anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. İfade edici dil boyutu ile yaratıcılık testi alt boyutlarından akıcılık pozitif yönlü orta düzey anlamlı ilişki olduğu

görülmektedir. Sözel dil performansı boyutu ile yaratıcılık testi alt boyutlarından; akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, yaratıcı kuvvetler listesi, yaratıcı düşünme becerileri boyutlarıyla da pozitif yönlü orta düzeyde ilişki bulunmaktadır.

4. Tartışma

Çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri, yaratıcı düşünme becerileri ve dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmada çocuk evlerinde yaşayan çocukların alıcı dil standart puan ortalamaları 91,11, ifade edici dil puan ortalamaları 91,86, sözel dil performans puan ortalamaları 90,48 olarak bulunmuştur. Topbaş ve Güven (2013) norm çalışmasındaki dil düzeylerinin derecelendirilmesinde 90-110 arası standart puanlarının “ortalama” düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, çocuk evlerinde yaşayan çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil gelişim düzeylerinin ortalama derecede olduğu söylenebilir. Çocukların dil gelişim düzeylerinin ortalamanın altında olmaması; ülkemizde kurum bakımının kışla tipinden ziyade kendilerini evlerinde hissedebilecekleri sıcak bir yuva ortamında yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlamayı amaçlayan çocuk evleri modeline evrilmesi ile açıklanabilir. Literatürde, çocuk evlerinde, aile yaşamının rutinlerinden sayılabilecek, misafir karşılama, odasını temiz tutma, birlikte yemek yapma ve yeme, televizyon seyretme, alışveriş yapma gibi faaliyetleri öğrenme ve yaşama imkânı sunulduğu belirtilmektedir (Karaman, 2019). Bu durumun da çevre etkileşimini arttırdığı için çocukların dil becerilerinin desteklenmesine katkı sağladığı düşünülmektedir.

Çocukların sözel dil performans alıcı ve ifade edici dil alt boyut puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Buna göre cinsiyetin çocukların dil becerilerinde etkili olmadığı söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde TEDİL ve farklı dil testlerinin kullanıldığı çalışmalarda cinsiyetin alıcı dil (Erdoğan, Şimşek Bekir ve Erdoğan, 2005; Ergin, 2012; Güler, 2004; Uzak, 2017; Yüksel, 2003), ifade edici (Dereli, 2003; Öztürk, 1995) ve sözel dil performansını (Erdoğan vd., 2005; Gürocak, 2007; Özmermer, 2008; Seçilmiş, 1996; Uzak, 2017) etkilemediğine yönelik sonuçlar bulunmaktadır. Bu araştırmada da cinsiyetin alıcı, ifade edici ve dil gelişimi üzerinde etkili olmamasının nedeni olarak çocukların çocuk evlerinde karma olarak kalmalarından dolayı kız ve erkek çocukların dil gelişimlerinin benzer şekilde desteklenmesi ve çocukların yaşadıkları dil gelişim sürecindeki etkileşimlerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Çocukların alıcı dil alt boyut puanları ile yaş değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamakta ($p>0,05$) iken sözel dil performansı ve ölçeğin ifade edici dil alt boyutu ile yaş değişkeni arasında 67-72 ay grubunda olan çocuklar lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu durum yaş arttıkça çocukların ifade edici dil becerileri ve sözel dil performanslarının geliştiğini göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde bu bulguyu destekler çalışmalar bulunmaktadır (Ergin, 2012; Güler, 2004; Koçak, Ergin ve Yalçın, 2014; Şen, Yıldız Çiçekler ve Yılmaz, 2010; Tulu, 2009). Bu artışın nedeni çocukların fizyolojik olarak gelişmelerinin beraberinde çevre etkileşim tecrübelerinin de artması olabilir. İlgili literatür incelendiğinde, çocukların dil gelişim dönemlerinde 48-60 aylarına geldiklerinde dilin bir araç haline geldiği, kelime sayısında artış olduğu ve sözcüklerin doğru kullanımının devam ettiği görülmektedir. Bu dönemde çocuklar bir önceki döneme göre daha karmaşık cümle yapısı kullanmaktadır. Kelime sayısında artış ve egosantrik konuşma devam eder. Önceki döneme göre, daha karmaşık cümle yapısı kullanmaya başlar. Çocuklar 60-72 aylarında ise sözdizimi ve biçimbilimle ilgili düzensiz yapıların çoğunda yetkinlik kazanır. Çekim kurallarını ve kişi zamirlerinin çekimini daha doğru kullanır (Baykoç Dönmez vd., 2000). Bu bağlamda dil gelişim (sözel dil performansı) düzeyinin yaşla birlikte bir artış gösterdiği söylenebilir.

Çocukların sözel dil performansı, alıcı ve ifade edici alt boyut puanları ile kurum bakımında kalma süresi değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Buna göre çocukların dil gelişim düzeylerinde kurum bakımında kalma süresinin etkili olmadığı söylenebilir. Ancak, kurum bakımında yapılacak etkinliklerin nicelik ve niteliklerinin artırılması çocuklar kurum bakımında kaldıkça dil gelişimlerinin desteklenmesine olanak sağlayacağı akla gelmektedir. Akoğlu, Ergül ve Duman (2014)

kurum bakımında çocuklara etkileşimli kitap okuma programı ile Özdemir, Sefer ve Türkdoğan (2008) ise oyun etkinlikleri ile dil gelişim düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Türk (2018)'de kurum bakımında çocukların yazı farkındalığı becerilerini incelemiş, çocukların kurumda kalma sürelerine göre yazı farkındalığı puanlarının değişmediğini tespit ederek meslek uzman ve elamanların etkileşimli kitap okuma ve erken okuryazarlık programına yönelik eğitim almalarını önermiştir. Levi (2008)'nin araştırmasının sonuçları, her hafta gönüllüleri tarafından ziyaret edilen çocukların Ankara Gelişimsel Tarama Envanteri ile ölçülen genel gelişimleri ile dil gelişim alanlarının anlamlı biçimde yükseldiğini göstermektedir.

Çocukların sözel dil performans ve alıcı ve ifade edici dil alt boyut puanları ile hem okul öncesi eğitim alma değişkeni hem de okul öncesi eğitime devam süresi değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Bu durum, okul öncesi eğitim almayan çocukların yaşadıkları evlerde okul öncesi eğitim alan ve almakta olan çocuklar arasındaki etkileşimden kaynaklandığını akla getirmektedir. Bu yorumu, çocuktan çocuğa eğitim yaklaşımı desteklemektedir. Ayrıca, bu bulgu, okul öncesi eğitim alma süresinin çocukların dil becerilerinde tek başına etkili olmadığını göstermektedir. Literatürde farklı dil testi ile yapılan bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Erdoğan vd., 2005; Şimşek Bekir, 2004; Tulu, 2009; Yazıcı, 1999). Çocuklar, dili öğrenmek için gerekli ilkeleri, bilgileri, sözcükleri ve kalıpları erken çocukluk döneminde kazanmaktadır (Başaran, 1994). Çocuğun bu bilgiyi kazanması, özel bir öğrenim görmeden, çevresinde konuşulanları duyarak, tekrarlayarak ve bunlardan birtakım kurallar çıkararak gerçekleşmektedir (Temel ve Bekir Şimşek, 1998). Bu nedenle çocuğun dil edinimindeki değişim ve gelişimlerin doğumdan itibaren gözlenmesi ve bu sayede etkili desteğin sunulması gereklidir (Aydoğan, 2017). Çocukların dil gelişimlerinin desteklenmesinde okul öncesi eğitim süresinin nitelikli olması da önemlidir. Nitelikli okul öncesi eğitim süresi için ailenin eğitime katılımı çok önemlidir. Atabay ve Tezel-Şahin (2009), okul öncesi eğitimin hedefleri belirlenirken çocuk tek başına düşünülmeyle başarılı bir okul öncesi eğitim için, okul-aile ortaklığı sağlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak çocuk evlerinde yaşayan çocukların ebeveyn yoksunluklarından ötürü ya da ebeveynlerinden ayrı yaşadıkları için bu süreçte dezavantajlı oldukları düşünülmektedir. Bazı araştırmalarda ise (Ergin, 2012; Koçak, Ergin ve Yalçın, 2014) çocukların dil becerilerinin gelişiminin okul öncesi eğitime devam etme süresine göre farklılaştığı görülmüştür. Aydoğan ve Koçak (2003) yaptıkları çalışmada çocukların okul öncesi eğitim kurumuna devam süreleri arttıkça, çocukların metinde aranan sözcüklere doğru cevap verme oranlarının da arttığını belirtmişlerdir.

Çocukların yaratıcı düşünme becerileri aritmetik ortalaması -2,11; akıcılık alt boyut ham puan aritmetik ortalaması 11,30, orijinallik alt boyut ham puan aritmetik ortalaması 11,56, başlıkların soyutluğu alt boyut ham puan aritmetik ortalaması 0,18, zenginleştirme alt boyut ham puan aritmetik ortalaması 5,92, erken kapanmaya direnç alt boyut ham puan aritmetik 0,24 ve yaratıcı kuvvetler listesi alt boyut aritmetik ortalaması 4,32 olarak belirlenmiştir. Yaratıcı düşünme becerileri ortalamasının -2,11 ve ortancanın 1,39 olması çocukların çoğunun yaratıcı düşünme becerilerinin akranlarına göre daha düşük olduğuna işaret eder. Teste verdikleri yanıtlar esas alındığında çocukların yaratıcılıklarını sergilemede yetersiz oldukları söylenebilir. Bu durum çocuk evlerinde yaşayan çocukların yaratıcı düşünme alanlarında akranlarına göre dezavantajlı olduklarını düşündürmektedir.

Yaratıcı düşünme becerileri ölçeği akıcılık, orijinallik, başlıkların soyutluğu, zenginleştirme ve erken kapanmaya direnç alt boyutları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Yaratıcı kuvvetler listesi alt boyutu ve yaratıcı düşünme becerileri toplam puanı sıra ortalamasında cinsiyete göre erkekler lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu çalışmada erkek çocukların yaratıcı kuvvetler listesi puanlarının ve yaratıcı düşünme becerilerinin kız çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde genel olarak kız çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu ancak; beş ve altı yaş grubunda bu durumun değiştiğini yaş ilerledikçe erkek çocukların puan ortalamalarının kız çocuklara oranla daha yüksek olduğunu belirtilmektedir (Bozoklu, 1994).

Yaratıcı düşünme becerileri ölçeği toplam puanı, orijinallik, başlıkların soyutluğu, erken kapanmaya direnç ve yaratıcı kuvvetler listesi alt boyutları yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Akıcılık ve zenginleştirme alt boyut sıra ortalamasında yaşa göre 67-72 ay gurubundaki çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu bulgu yaş arttıkça yaratıcı düşünmenin akıcılık ve zenginleştirme becerilerinin geliştiğini akla getirmektedir. Bu gelişimde çocukların yaşlarının ilerledikçe bilişsel gelişimde somut döneme yaklaşmaları, motor gelişimde ise ince motor becerilerinin gelişmesinin etken olduğu düşünülmektedir. Literatürde, gelişimin farklı dönemlerinde yaratıcılığın gelişim hızının arttığı ya da azaldığı belirtilmektedir (Torrance, 1961). Gedik (2020) Gaziantep İli Şehitkâmil merkez ilçesinde bir ilkokul bünyesinde bulunan anasınıflarına devam eden çocuklar ile yaptığı araştırmada yabancı uyruklu akranlarıyla eğitim almayan çocukların akıcılık alt boyut puanlarının yaşa göre arttığını belirtmiştir.

Çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin kurum bakımında kalma süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda; başlıkların soyutluğu, erken kapanmaya direnç ve yaratıcı kuvvetler listesi alt boyutları arasında anlamlı farklılık oluşmadığı ($p>0,05$) gibi akıcılık, orijinallik, zenginleştirme alt boyutları ve yaratıcı düşünme becerileri toplam puan sıra ortalamaları arasındaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,05$). Çocuk evlerinde 24 ay ve üzeri kalan çocukların yaratıcı düşünme becerileri toplam puanı ve orijinallik alt boyut puanları 0-11 ay kalan çocuklara göre daha yüksek iken 12-23 aydır kalan çocukların akıcılık alt boyut puanları 0-11 ay kalan çocuklara göre daha yüksek, 24 ay ve üzeri kalan çocukların zenginleştirme puanları ise hem 0-11 ay hem de 12-23 ay kalan çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durumda, çocukların koruma altına alınma nedenleri arasında ailenin ekonomik/ruhsal durumu, çocuğun ihmal-istismara uğraması, anne/babanın cezaevinde bulunmasının yer aldığı etkili olduğu söylenebilir. Çocuğun yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminde aile önemli bir faktördür. Kurum bakımında daha fazla kalan çocukların akıcılık, orijinallik, zenginleştirme alt boyut ve yaratıcı düşünme becerilerinin daha yüksek olması çocukların koruma altına alınmasının aileden kaynaklı sözü geçen risklere karşı alınmış önlemin etkili olduğunu düşündürmektedir.

Çocukların başlıkların soyutluğu ve erken kapanmaya direnç alt boyut puanları okul öncesi eğitim alma değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$). Akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, yaratıcı kuvvetler listesi alt boyutları ve Yaratıcı Düşünme Becerileri toplam puan sıra ortalamasında okul öncesi eğitim alma durumuna göre okul öncesi eğitim alan çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Buna göre okul öncesi eğitim alan çocukların okul öncesi eğitim alma durumuna göre yaratıcı düşünme becerileri ile akıcılık, orijinallik, zenginleştirme ve yaratıcı kuvvetler listesindeki becerileri daha yüksektir. Bu durumu Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2013) Okul Öncesi Eğitim Programı'nın temel ilkeleri arasında yer alan "Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir." ilkesi desteklemektedir. Can Yaşar ve Aral (2010)'ın okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocukların yaratıcı düşünme becerilerini inceledikleri çalışma sonucunda, okul öncesi eğitimi alan çocukların yaratıcı düşünme puanları, okul öncesi eğitimi almamış çocukların puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Nitekim, Yıldız, Özkal ve Çetingöz (2003) tarafından okul öncesi eğitimi alan ve almayan yedi-sekiz yaş grubu çocuklarının yaratıcı potansiyellerini değerlendirmek amacıyla yapılan araştırmanın sonucunda da, okul öncesi eğitimi alan çocukların yaratıcılık puanlarının anaokulu eğitimini almayanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların yaratıcı düşünme becerileri toplam puanı, akıcılık, başlıkların soyutluğu, erken kapanmaya direnç ve yaratıcı kuvvetler alt boyutlarında ise okul öncesi eğitime devam süresi istatistiksel olarak anlamlı farklılık yaratmamaktadır ($p>0,05$). Orijinallik ve zenginleştirme sıra ortalama puanları arasında okul öncesi eğitime iki yıldır devam eden çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu bulgu okul öncesi eğitime devam etme süresinin artmasıyla yaratıcı düşünmenin akıcılık ve zenginleştirme becerilerini geliştirdiğini düşündürmektedir. Okul öncesi eğitimin çocuklar üzerinde pek çok olumlu etkisi vardır. Gizir Ergen ve Köksal Akyol (2012)'un anaokuluna

devam eden çocukların yaratıcılıklarını inceledikleri ve Yuvacı (2017)'nin "okul öncesi eğitim alan altı yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin öğretmenlerinin ve sınıf ortamlarının yaratıcılıklarına göre incelenmesi" isimli yaptığı çalışmanın bulguları bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu durum, okul öncesi eğitime daha uzun süre devam eden çocukların okuldan elde edeceği yararların daha çok olabileceğini düşündürmektedir. Okul öncesi eğitim almakta olan çocuklarda inisiyatif, bağımsızlık, kendini kabul ettirme, hakkını savunma, başkasının hakkına saygı, kendine güven, merak ve çevresiyle ilgilenme gibi alanlarda büyük ilerlemeler görüldüğü bilinmektedir (Gizir 2002; Öngay, 1998). Okul öncesi eğitimi, bireylerin küçük yaşlardan itibaren farklı öğrenme ortamları içerisine girerek çeşitli etkileşimlerde bulunmalarına yardımcı olmaktadır. Anaokullarında çocuklar, geniş gruplar içinde iş birliği yaparak oynama, empati ve sempati gösterme, rekabete girişme ve başkalarıyla ilişkilerinde çok çeşitli yöntemleri kullanma gibi pek çok olumlu davranış özellikleri gösterebilir. Çocuklar, sorumluluklar alarak hem sosyal ilişki kurma becerilerini hem kendine güvenlerini hem de yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirebilir (Gizir, 2002). Bu açıdan da bakıldığında da daha uzun süre okul öncesi eğitime devam eden çocukların diğerlerine göre okuldan elde edeceği yararların daha çok olabileceği düşünülebilir. Dolayısıyla, başlıca görevlerinden biri; çocuklara olumlu davranışlarda bulunmayı öğretmek gelişimlerini desteklemek olan okul öncesi eğitim kurumlarına uzun süre devam eden çocukların yaratıcılıklarının diğerlerine göre daha yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

Araştırmada, TEDİL'in alt boyutlarından olan alıcı dil boyutu ile yaratıcılık ölçeğinin alt boyutlarından; akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, yaratıcı kuvvetler listesi, yaratıcı düşünme becerileri boyutları arasında pozitif yönlü orta düzey anlamlı ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İfade edici dil boyutu ile yaratıcılık testi alt boyutlarından akıcılık pozitif yönlü orta düzey anlamlı ilişki olduğu gözlenmektedir. Sözel dil performansı puanı ile yaratıcılık testi alt boyutlarından; akıcılık, orijinallik, zenginleştirme, yaratıcı kuvvetler listesi, yaratıcı düşünme becerileri boyut puanlarıyla pozitif yönlü orta düzeyde ilişki bulunmaktadır. Orijinallik, zenginleştirme, yaratıcı kuvvetler listesi ve yaratıcı düşünme becerileri ile hem alıcı dil hem de sözel dil performansı arasında anlamlı ilişki olmasına rağmen ifade edici dil ile anlamlı ilişki olmaması çocukların sahip oldukları yaratıcı düşünme becerilerine sahip olsalar bile ifade etmede yeterli düzeyde olmadıklarından kaynaklanabilir. Bu sonuç ve yorumu destekler nitelikte, Gedik (2020) hem yabancı uyruklu akranları ile anasınıfına devam eden hem de devam ettikleri anasınıflarında yabancı uyruklu çocuk bulunmayanların alıcı dil ve toplam dil puanı ile yaratıcı düşünme testi yaratıcı kuvvetler ve toplam şekilsel puan alt boyutlarında pozitif yönlü orta düzey bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5. Sonuç

Çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri, yaratıcı düşünme becerileri ve dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma sonucunda, çocukların alıcı, ifade edici ve sözel dil gelişim düzeylerinin ortalama düzeyde, yaratıcı düşünme becerilerin ise düşük olduğu belirlenmiştir. Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi'nden elde edilen sözel dil performansı ve ölçeğin ifade edici dil alt boyutu ile yaş değişkeni arasında 67-72 ay grubu çocuklar lehine anlamlı farklılık bulunmaktadır. Cinsiyet, kurum bakım tipi, kurum bakımında kalma süresi, okul öncesi eğitim alma durumu ve süresi değişkenlerinin ise çocukların dil gelişimleri üzerinde anlamlı farklılık yaratmadığı belirlenmiştir.

Araştırmada çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin yetersiz olduğu söylenebilir. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi toplam puanı ve yaratıcı kuvvetler listesi ile cinsiyet değişkeni arasında erkekler lehine, akıcılık ve zenginleştirme becerileri ile yaş değişkeni arasında 67-72 ay grubundaki çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı, akıcılık, orijinallik, zenginleştirme alt boyutları ile kurum bakımında kalma süresi ve okul öncesi eğitim alma durumu değişkenleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Orijinallik ve zenginleştirme alt boyutları arasında da okul öncesi eğitime iki yıldır devam eden çocuklar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

Araştırmada, çocukların sözel dil performansı ve alıcı dil becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri toplam puanı, akıcılık, orijinallik, yaratıcı kuvvetler listesi, zenginleştirme alt boyutları arasında; ifade edici dil ile de akıcılık alt boyutları arasında pozitif yönlü orta düzey anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aşağıda, çocuk evlerinde yaşayan çocukların dil gelişim düzeyleri, yaratıcı düşünme becerileri ve dil gelişim düzeyleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişki sonuçlarına ilişkin öneriler verilmiştir.

- Çocuk evlerinde yaşayan çocukların bilişsel, öz bakım, motor, sosyal ve duygusal gelişim alanlarını incelemeye yönelik araştırmaların artırılması,
- Bu araştırma Ankara ilindeki çocuk evlerinde yaşayan çocuklar ile sınırlıdır. Araştırmanın farklı illerdeki çocuk evlerinde yaşayan çocuklarla farklı ölçme araçları kullanılarak tekrarlanması,
- Araştırmanın çocuk evlerinde ve ailesiyle yaşayan çocuklarla karşılaştırmalı olarak tekrarlanması,
- Sınıflarında kurum bakımında çocuklar olan öğretmenlerin dil gelişim ve yaratıcı düşünme becerilerine yönelik aile katılım etkinliklerinde gerekli uyarlamaları yaparak bu çocukların kaldığı evlerdeki meslek uzman ve elemanları ile iş birliği yapması,
- İlgili meslek uzman ve elemanlarına evlerde çocukların dil ve yaratıcı düşünme becerilerini desteklemeye yönelik gerekli hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin verilmesi,
- İlgili meslek uzman ve elemanlarının evlerde çocukların dil ve yaratıcı düşünme becerilerini desteklemeye yönelik gerekli zengin ortamları oluşturması,
- Özellikle apartmanlarda bulunan çocuk evleri için iç ve dış mekân özellikleri standartlarının geliştirilmesi ve bu doğrultuda çocuğun keşfetmesine ve evin iç ve dış mekânlarında oyunlar oynamasına imkân verici nitelikte, çocuk merkezli olmasına özen gösterilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Akoğlu, G., Ergül, C. ve Duman, Y. (2014). Etkileşimli kitap okuma: Korunmaya muhtaç çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerine etkileri, *İlköğretim Online*, 13 (2), 622-639.
- Aral, N. (1999). Sanat eğitimi-yaratıcılık etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 11-17.
- Aslan, A.E. (1999). Adaptation of Torrance Test of Creative Thinking, *International Conference on Test Adaptation Proceedings*, George Town University. Washington D.C.
- Aslan, A.E. (2001). Torrance yaratıcı düşünce testi'nin Türkçe versiyonu. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1, 19-40.
- Aslan, A. E. (2004). Torrance Tests of Creative Thinking (Form A) Nursery Age Level Turkish Version. In *1st international pre-school education conference*. İstanbul:Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği ve Yapa Kültür.
- Aslan, A. E.,ve Puccio, G.J.(2006). Developing and testing a Turkish version of torrance tests of creative thinking: a study of adults. *Journal of Creative Behavior, Massachusetts*, 40 (3), 163-178.
- Atabey, D. & Tezel-Şahin, F. (2009). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin demografik özelliklerine göre ailelerle olan iletişim ve işbirliğine bakış açılarının incelenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 9-28.
- Aycul, M. (2019). *Korunmaya ihtiyacı olan çocukların sosyal gelişiminde çocuk evlerinin rolü (Sakarya örneği)* Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Aydın, R. ve Tezel Şahin, F. (2018). Çocuk evlerinde yaşayan okul öncesi dönem çocuklar ve gelişimlerinin desteklenmesi. 3. *Uluslararası Avrasya Spor Eğitim ve Toplum Kongresi*, Mardin.
- Aydoğan, Y. (2017). Dil gelişimi. Y. Aydoğan, A. Özyürek ve G. Gültekin Akduman (Yazarlar), s.139-168, *Erken çocukluk döneminde gelişim*. Ankara:Vize.

- Aydoğan, Y., ve Koçak, N. (2003). Okul öncesi çocukların dil gelişimine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Mili Eğitim Dergisi*, 159, 76-81.
- Başaran, İ. E. (1994). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu.
- Başer, H. (2013). *Çocuk refahı alanında yeni hizmet modeli "çocuk evleri"*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Baykoç Dönmez, N., Abidoğlu, Ü., Dinçer, Ç., Erdemir, N., ve Gümüşcü, Ş. (2000). *Okul öncesi dönemde dil gelişimi etkinlikleri*. İstanbul: Ya-Pa.
- Bozoklu, F. (1994). *Okulöncesi çağındaki dört, beş ve altı yaş grubu çocukların tercih ettikleri oyun köşeleri ile yaratıcılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora tezi Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş.(2016).*Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik araştırma deseni-SPSS uygulamaları ve yorum*.Ankara:Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Ç. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Can-Yaşar, M., ve Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(2), 201-209.
- Deniz Kan, Ü. (2006). Erken çocukluk yıllarında okuma-yazmaya hazırlık. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 31(337), 16-20.
- Dereli, E. (2003). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-6 yaş arasındaki çocukların ifade edici dil düzeylerinin incelenmesi (Konya ili örneği)*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Erdoğan, S., Şimşek Bekir, H., ve Erdoğan Aras, A.S. (2005). Alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisinin incelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(14), 231-246.
- Ergin, B. (2012). *5-6 yaş çocuklarının dil gelişim düzeyleri ile sosyal kabul durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gedik, F.N. (2020). *Anasınıflarında yabancı uyruklu akranlarıyla eğitim alan ve almayan çocukların dil gelişimi ve yaratıcı düşünme becerilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gelman, S.A. & Gottfried, G.M. (2006). Creativity in young children's thought. J.C.,Kaufman, & J. Baer, (Ed.), *Creativity and Reason in Cognitive Development* in (221-243).New York, USA: Cambridge University.
- Gizir, Z. (2002). *Anaokuluna devam eden dört-beş yaş çocuklarında sosyal davranış gelişimi ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gizir Ergen, Z. ve Köksal Akyol, A. (2012). Anaokuluna devam eden çocukların yaratıcılıklarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(2), 156-170.
- Güler, T. (2004). *48-72 aylar arasındaki Türk çocuklarının alıcı dil yapılarının incelenmesi*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürocak, Ü. S. (2007). *Anasınıfına devam eden 60-72 ay çocukların dil gelişimi ve ince motor gelişimi açısından değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Halişçelik, M. (2001). *Sosyal devlet açısından planlama ve sosyal hizmetler*. Uzmanlık tezi, Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara.

- Hill, I. (2012). An international model of world-class education: *The International Baccalaureate. Prospects*, 42(3), 341-359.
- Hresko, W. P., Reid, D. K. & Hammill, D. D. (1999). *Test of early language development (TELD-3)*. Austin, TX: Pro-Ed.
- İnal Kızıltepe, G., Can Yaşar, M., ve Uyanık, Ö.(2016). Bilişsel becerileri destekleme programının 61-72 aylık çocukların yaratıcı düşünme, akademik ve dil becerilerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-18.
- Karakuş, M. (2001). Eğitim ve Yaratıcılık. *Eğitim ve Bilim*, 26(119), 3-7.
- Karaman, D. (2019). *Doğu Karadeniz bölgesindeki çocuk evleri ve çocuk evleri sitelerinde koruma altında olan çocukların benlik kavramı düzeylerinin araştırılması*, Yüksek lisans tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Keten, D. (2017). *Korunmaya muhtaç çocuklar: Ankara çocuk evleri üzerine niteliksel bir araştırma* Doktora tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koçak N., Ergin, B. ve Yalçın, H. (2014). 60-72 aylık çocukların Türkçe dil kullanımı düzeyleri ve etki eden faktörlerin incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16(Özel Sayı II), 100-106.
- Levi, S.(2008). *The children who start life with separation and the volunteers who do not play the hreemonkeys: The effects of the volunteer program of Koç University on the development of institutionalized children*, Yüksek lisans tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (OECD). (2009). 21st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries. Education Working Papers, 41
- Owens, R.E. (2001). *Language development: an introduction*. New York: Merrill.
- Öngay, E. A. (1998). *Anaokuluna giden gitmeyen ilkökul öğrencilerinin benlik tasarımlarının karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye
- Özdemir, N., Sefer, N. ve Türkdoğan, D. (2008). Bir sosyal sorumluluk projesi örneği: korunmaya muhtaç çocuklar. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 283-305.
- Özgüngör, S. (2020). Ergenlerde anneye ve babaya bağlanma ile başarı yönelimleri ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, Erken Görünüm*,1-21.
- Özmermer, N. (2008). *Çalışan annelerin ve çalışmayan annelerin anasınıfına devam eden 5-6 yaş çocuklarının dil gelişim farklılıklarının karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, H. (1995). *Okul öncesi eğitim kurumlarına giden ve gitmeyen ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Seçilmiş, S. (1996). *Anaokuluna giden ve gitmeyen erken çocukluk dönemindeki çocukların dil gelişimi ile ilgili becerilerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Skirrow, I. (2003). Making it happen: an indispensable elementary library program. *Knowledge Quest*, 31(5), 19-23.
- Sloutsky, V.M. (1997). Institutional care and developmental outcomes of 6 and 7 year old children: A contextualist perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 20 (1), 131-151.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu.(1983). *T.C. Resmi Gazete*, 18059, 27 Mayıs 1983.

- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.(2008). *T.C. Resmi Gazete*, 27015, 05 Ekim 2008.
- Sönmez, V. (1993). Yaratıcı okul, öğretmen, öğrenci. *Yaratıcılık ve Eğitim XVII. Eğitim Toplantısı*, Ankara: *Türk Eğitim Derneği Yayınları*, (17).
- Şen, S., Yıldız Çiçekler, C. ve Yılmaz, R. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ve etmeyen 5- 6 yaş çocukların üstdil becerilerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 37-54.
- Şimşek Bekir, H. (2004). *Almanya'da okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş gurubu Türk çocuklarına uygulanan dil eğitimi programının dil gelişimine etkisi*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temel, Z. F., ve Bekir Şimşek, H. (1998). Erken *çocukluk döneminde anlam bilgisinin gelişimi*, *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, 562, (1998/II), 301-306.
- Topbaş, S. ve Güven, O. S. (2013). *Türkçe erken dil gelişimi testi (TEDİL)*. Ankara: Detay.
- Torrance, E. P. (1961). Priming creative thinking in the primary grades. *The Elementary School Journal*, 62(1), 34-41.
- Torrance, E.P. (1966). *The Torrance tests of creative thinking—norms, technical manual research edition—verbal tests, forms A and B—figural tests, forms A and B*. Princeton, NJ: Personnel.
- Torrance, E.P. (1981). *Thinking creatively in action and movement*. Bensenville, IL: Scholastic Testing Service.
- Torrance, E.P. (2008). *The Torrance tests of creative thinking: Norms-technical manual figural (streamlined) forms A & B*. Bensenville, IL: Scholastic Testing Service.
- Tuğluk, M. N. ve Altın, G. (2018). Liderlik ve sorumluluk. Ed. Öğretir-Özçelik, A. D. ve Tuğluk, M. N. *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tulu, Y. (2009). *Anadili Türkçe olan ve anadili Türkçe olmayan 4-7 yaş (iki dilli) çocukların dil düzeylerine etki eden faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Turan, F. (2012). Normal ve özel gereksinimli çocuğu olan annelerin çocuklarının dil edinimine ilişkin görüşleri ile çocuklarıyla etkileşim biçimlerinin karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 289-302.
- Turan, F., ve Gül, G. (2008). Okumanın erken dönemdeki habercisi: ses bilgisel farkındalık becerisinin kazanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(1), 265-284.
- Türk, Z. (2018). *Çocuk evlerinde sitesi'nde kalan çocukların yazı farkındalığı becerilerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uzak, N. (2017). *24-36 Ay aralığında kreş eğitimi almış ve almamış olan çocukların dil gelişim düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ülger, K. (2014). *Öğrencilerin yaratıcı düşünme gelişimlerinin incelenmesi*. *Eğitim ve Bilim*, 39(175), 275-284.
- Yazıcı, Z. (1999). Almanya ve Türkiye'de anaokuluna devam eden 60-76 aylar arasındaki Türk çocuklarının dil gelişimi ile okuma olgunluğu arasındaki ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yazıcı, E. (2012). Korunmaya muhtaç çocuklar ve çocuk evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 499-525.
- Yıldız, V., Özkal, N., ve Çetingöz, D. (2003). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan 7-8 yaş grubu çocuklarda yaratıcı potansiyelin değerlendirilmesi*. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(13), 129-137.

- Yolcuoğlu, İ.G. (2009). *Çocuk koruma sisteminde aileyle çalışmanın esasları: İstanbul örneğinde çocuklar ve ailelerinin gereksinimler, güçlülük ve risk faktörleri açısından değerlendirilmesi*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yuvacı, Z. (2017). *Okul öncesi eğitim alan 6 yaş çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin öğretmenlerinin ve sınıf ortamlarının yaratıcılıklarına göre incelenmesi* Doktora tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi.
- Yüksel, E. (2003). *Eskişehir'de yaşayan 30-47 aylık çocukların alıcı dil becerilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- <https://ailevecalisma.gov.tr/chgm/teskilat-yapisi/baskanliklarimiz>, 02.11.2020 tarihinde erişilmiştir.